

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακίροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

**Ο ρόλος της λογοτεχνίας στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης
προχωρημένο επίπεδο ελληνομάθειας**

Nino Lukashvili

Υποψήφια διδάκτορας Πανεπιστημίου Κρήτης

Abstract

In the last few years the relation between language and literature in teaching languages has been increased. All the confusion which was the result of the separation of these two (Language and Literature) in teaching has been disappeared so that the role of literature in teaching foreign languages has been upgraded. In spite of contemporary teachers' effort, the use of literature in teaching Greek as a second / foreign language has been degraded. We'll try to prove the positive role of literature in teaching Greek to foreigners in all levels of learning / teaching (listening, speaking, reading, writing).

1. Διδασκαλία ξένων γλωσσών και ο ρόλος της λογοτεχνίας

Παρατηρούμε ότι τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μεγάλο ενδιαφέρον για τη σχέση της γλώσσας και της λογοτεχνίας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Αυτό το ενδιαφέρον προκάλεσαν τα πολλά προβλήματα που έχει αφήσει ο μακρόχρονος χωρισμός των δύο αυτών επιστημονικών κλάδων. Οι αλλαγές στους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς όρους έχουν αλλάξει σημαντικά τη θέση της λογοτεχνίας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών μέσα στους εκπαιδευτικούς σκοπούς. Παρά τις αξιόλογες προσπάθειες των συγχρόνων επιστημόνων έχει μειωθεί αρκετά η χρήση των λογοτεχνικών κειμένων σε όλα τα επίπεδα της διδασκαλίας της Νέας ελληνικής ως ξένης γλώσσας.

Είναι γεγονός ότι στις μέρες μας υπάρχει μια αύξηση του ενδιαφέροντος για τη διδασκαλία-εκμάθηση της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας, την οποία προκάλεσαν οι πρόσφατες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό και η ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σήμερα η ελληνική γλώσσα διδάσκεται σε διάφορες χώρες του

κόσμου. Παρόλα αυτά η έρευνα στο χώρο αυτό βρίσκεται στην αρχή. Επομένως ο ρόλος της λογοτεχνίας και η θέση της στη διδασκαλία δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς. τα περισσότερα γλωσσικά εγχειρίδια περιλαμβάνουν ελάχιστα λογοτεχνικά κείμενα και δεν υπάρχει συστηματική έρευνα για την καθοδηγούμενη διδασκαλία και την ερμηνεία τους.

Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τη διδασκαλία του λεξιλογίου. Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας δίνεται μεγάλη έμφαση στην κατάκτηση και τη σωστή χρήση του λεξιλογίου τόσο στην προφορική, όσο και στη γραπτή επικοινωνία. Παρατηρούμε όμως ότι πολύ συχνά τα εγχειρίδια δεν περιλαμβάνουν ανάλογες ασκήσεις και δραστηριότητες. Όπως μας δείχνουν οι έρευνες, η διδασκαλία του λεξιλογίου δεν αντιμετωπίζεται με σοβαρό και συστηματικό τρόπο και έτσι υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και σε αυτό το μέρος της διδασκαλίας.

Η προσφορά της λογοτεχνίας στην εκμάθηση της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας μπορεί να εξεταστεί και να παρουσιαστεί από διάφορες απόψεις. η χρήση των επιλεγμένων λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές στην αποτελεσματικότερη κατάκτηση των διάφορων γραμματικών, συντακτικών και λεξιλογικών φαινομένων. Στην σημερινή μας παρουσίαση θα εξετάσουμε τη συμβολή των λογοτεχνικών κειμένων στη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας με ιδιαίτερη έμφαση στη χρήση του λεξιλογίου. Πιο συγκεκριμένα, μας ενδιαφέρει να δούμε τι μπορεί να προσφέρει η ελληνική λογοτεχνία στα πλαίσια επικοινωνιακής μεθόδου γενικότερα και στη κατάκτηση του λεξιλογίου ειδικότερα.

Πριν μπούμε στο θέμα που μας απασχολεί θα παρουσιάσουμε πολύ σύντομα τις σύγχρονες τάσεις στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών και τη θέση της λογοτεχνίας μέσα σ' αυτές.

Η εμφάνιση της νέας, μετασχηματιστικής θεωρίας του Noam Chomsky στα μέσα της δεκαετίας του '60 είχε ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση των διδακτικών μοντέλων που στηρίζονταν στο δομισμό και τις παραδοσιακές αντιλήψεις της γλωσσολογίας. Αργότερα, οι εξελίξεις στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία και η σύνδεση της γλωσσικής διδασκαλίας με την κοινωνιολογία, την ψυχολογία, την υφολογία, την παιδαγωγική κ.τ.λ. διαμόρφωσαν ένα καινούργιο μοντέλο γλωσσικής διδασκαλίας, το οποίο στηρίζεται στην

επικοινωνία και είναι γνωστό ως *επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία* (*Communicative Language Teaching*).

Παρά το γεγονός ότι στην επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας και επομένως στα κείμενα του επικοινωνιακού χαρακτήρα, οι επιστήμονες της μεθόδου αυτής ήταν οι πρώτοι που άρχισαν την οργανωμένη έρευνα για τον ρόλο της λογοτεχνίας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Με αφετηρία τις γλωσσολογικές μελέτες που αφορούν τη σχέση της γλώσσας και της λογοτεχνίας, οι επιστήμονες απέδειξαν ότι η γλώσσα της λογοτεχνίας δεν είναι ποιοτικά διαφορετική από τις άλλες γλωσσικές λειτουργίες και είναι ένα παράδειγμα της δημιουργικής χρήσης της γλώσσας.

Για να παρουσιάσουμε και να φωτίσουμε το θέμα μας ολόπλευρα πρέπει να απαντήσουμε σε δύο βασικές ερωτήσεις:

1. Τι πρέπει να διδάξουμε με το λεξιλόγιο;
2. Πώς και με ποιους τρόπους πρέπει να πραγματοποιηθεί η διδασκαλία στο προχωρημένο στάδιο;

Από τη θεωρητική γλωσσολογία διαπιστώνουμε ότι η λεξική σημασία δεν περιορίζεται μόνο στη βασική σημασία της λέξης αλλά συνάγεται μέσα από όλες τις μορφές σχέσεων. Αυτή η άποψη της θεωρητικής γλωσσολογίας επικρατεί και στην σύγχρονη βιβλιογραφία για τη διδασκαλία του λεξιλογίου. Στις σχετικές έρευνες για τη λεγόμενη «λεξική ικανότητα» των μαθητών της ξένης γλώσσας, οι επιστήμονες παρουσιάζουν δικά τους κριτήρια. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, η διδασκαλία του λεξιλογίου δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην παθητική γνώση της σημασίας μιας λέξης αλλά πρέπει να περιλαμβάνει και τις συμβατικές της σχέσεις πάνω στο συνταγματικό και παραδειγματικό άξονα.

Μια διδασκαλία που θα βασιστεί στα κριτήρια αυτά μπορεί να αναπτύξει την ενεργό λεξική γνώση του μαθητή που περιλαμβάνει και τη δημιουργική χρήση της λέξης με τον κατάλληλο και γενικώς αποδεκτό τρόπο.

Πιστεύουμε ότι μια σωστά οργανωμένη και κατευθυνόμενη διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά τόσο στην κατανόηση της

λεξικής σημασίας που είναι ένα από τα δυσκολότερα σημεία της διδασκαλίας/εκμάθησης του λεξιλογίου, όσο και στη δημιουργική χρήση της γλώσσας.

Η βασική μας πρόταση είναι ότι η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές στην κατάκτηση του λεξιλογίου όταν μάλιστα οι μαθητές αυτοί βρίσκονται στο προχωρημένο στάδιο της διδασκαλίας και έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν και να απολαύσουν τα λογοτεχνικά κείμενα στην ελληνική γλώσσα. Σε αυτό το στάδιο της διδασκαλίας οι μαθητές έχουν μάθει ήδη το βασικό μηχανισμό της γλώσσας, δηλαδή έχουν σχηματίσει γνώμη για τη δομή και τη λειτουργία της και έχουν αποκτήσει το βασικό λεξιλόγιο. Στο προχωρημένο στάδιο διδασκαλίας ο βασικός σκοπός είναι να αποκτήσουν οι μαθητές περισσότερη ευχέρεια στη χρήση της γλώσσας και να τη χρησιμοποιήσουν δημιουργικά. Για να πετύχουν το σκοπό αυτό χρειάζεται να γνωρίσουν διαφορετικές λειτουργίες της γλώσσας και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.

Πιστεύουμε ότι η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές στην κατάκτηση αυτών των ικανοτήτων. Θεωρούμε ότι η λογοτεχνία είναι ένα είδος αυθεντικού λόγου, πρέπει να κατέχει μια σημαντική θέση στη γλωσσική διδασκαλία και μπορεί να προσφέρει πολλές γνώσεις στους αναγνώστες της ειδικά όταν οι μαθητές αυτοί βρίσκονται έξω από το φυσικό περιβάλλον της γλώσσας.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών χρειάζονται κατά την γνώμη μας τα ακόλουθα:

1. Η σωστή οργάνωση της ύλης, δηλαδή η σωστή επιλογή των λογοτεχνικών κειμένων.
2. Η σωστή οργάνωση της διδασκαλίας, δηλαδή η επιλογή των καταλλήλων για τους μαθητές, ασκήσεων και δραστηριοτήτων.

Για αυτό το λόγο, τα λογοτεχνικά κείμενα, που θα χρησιμοποιούνται στη διδασκαλία πρέπει να επιλεγθούν σύμφωνα με τα εξής κριτήρια:

- Να ανταποκρίνονται στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών, δηλαδή οι μαθητές να έχουν τη γνώση των περισσότερων λέξεων και συντακτικών δομών που περιλαμβάνουν τα κείμενα από τα προηγούμενα στάδια διδασκαλίας. Με αυτόν τον τρόπο θα έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν τις άγνωστες γι' αυτούς λέξεις και συντακτικές δομές, δίνοντας βάση στο περιεχόμενο.

- Να διαφέρουν θεματικά, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους στα πλαίσια διαφορετικών θεματικών ενοτήτων (π.χ. οικογένεια, φίλοι, συναισθήματα, φύση κ.τ.λ.)
- Να διαφέρουν χρονολογικά, δηλαδή να αναφέρονται σε διαφορετικές περιόδους της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.
- Να υπάρχουν λογοτεχνικά είδη (πεζογραφία, ποίηση, θεατρικά έργα).
- Να υπάρχουν διαφορετικά είδη λόγου (αφηγηματικός, λόγος, περιγραφικός λόγος, διάλογος κ.τ.λ.)

Η διδακτική μας πρόταση στηρίζεται σε προσεγγίσεις βασισμένες στη γλώσσα σύμφωνα με τις οποίες το λογοτεχνικό κείμενο αντιμετωπίζεται ως μέσον και ως σκοπός της διδασκαλίας. Ως μέσον, διότι μέσα από επικοινωνιακές δραστηριότητες το λογοτεχνικό κείμενο γίνεται αντικείμενο παραγωγής δραστηριοτήτων από τους μαθητές. Ως σκοπός, επειδή η ανάλυση και η ερμηνεία των κειμένων αυτών βοηθάει τους μαθητές στην παραγωγή λόγου. Συνεπώς, η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων προκαλεί συζήτηση, ανάλυση και επεξεργασία του περιεχομένου της και βοηθά τους μαθητές να εμπλουτίσουν τη γλώσσα – στόχο.

Μια διδασκαλία που στηρίζεται σ' αυτές τις προσεγγίσεις κάνει τους μαθητές να αισθάνονται ότι συμμετέχουν ενεργά σε μια πραγματική επικοινωνία με σκοπό την παραγωγή και όχι ότι μαθαίνουν με στείο τρόπο τη γλώσσα.

Η διδακτική μας παρέμβαση στηρίζεται στις βασικές αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης σύμφωνα με τις οποίες:

- ✓ Οι μαθητές αποτελούν το κέντρο της διδασκαλίας, είναι οι «πρωταγωνιστές» της και καθορίζουν την πορεία των μαθημάτων.
- ✓ Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη διδακτική διαδικασία και χειρίζονται δημιουργικά τα διδακτέα ύλη.
- ✓ Η διδασκαλία των κειμένων και οι σχετικές δραστηριότητες σχεδιάζονται σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών.
- ✓ Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην ανάλυση των κειμένων και στις συζητήσεις που γίνονται γύρω από αυτά.

Στις ασκήσεις και δραστηριότητες που θα χρησιμοποιούνται στη διδασκαλία πρέπει να δώσουμε μεγάλη έμφαση στην κατάκτηση και καλλιέργεια του λεξιλογίου και να προσπαθήσουμε να καλύψουν όλες του τις πτυχές.

Η μέθοδος για τη διδασκαλία του λογοτεχνικού κειμένου δεν πρέπει να είναι προκαθορισμένη αυστηρά και πρέπει να αλλάζει ανάλογα με το είδος, τη δυσκολία και τις απαιτήσεις του κειμένου.

Επίσης, για την επιλογή της διδακτικής μεθοδολογίας και των σχετικών ασκήσεων και δραστηριοτήτων είναι σκόπιμο να λάβουμε υπόψη μας ότι η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων θα πραγματοποιηθεί έξω από το ελλαδικό χώρο, η διδασκαλία θα γίνεται αποκλειστικά στην αίθουσα διδασκαλίας και οι μαθητές δεν θα έχουν άμεση επαφή με τη γλώσσα και το φυσικό της περιβάλλον.

2. Φάσεις διδασκαλίας των λογοτεχνικών κειμένων

Η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων προβλέπει τρεις φάσεις που θα παρουσιάσουμε παρακάτω. Οι φάσεις αυτές είναι ενδεικτικές καθώς κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας μερικές δραστηριότητες μπορεί να αλλάξουν ή να μετατεθούν από τη μια στην άλλη φάση ανάλογα με τις ανάγκες της συγκεκριμένης ενότητας. Οι φάσεις που παρουσιάζουμε συνοδεύονται από ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα ασκήσεων και δραστηριοτήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία.

2.1.Φάση προετοιμασίας

Η φάση αυτή μπορεί να περιέχει τέσσερα επίπεδα προετοιμασίας. Στο πρώτο επίπεδο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα, δηλαδή ταινίες, μελοποιημένα ποιήματα, απαγγελίες των λογοτεχνικών κειμένων κ.τ.λ. Αυτές οι δραστηριότητες βοηθούν τους μαθητές να μπουν στο κλίμα του κειμένου και να προετοιμαστούν για την ανάγνωση και την επεξεργασία του.

Το δεύτερο επίπεδο της πρώτης φάσης περιλαμβάνει τη γλωσσική προετοιμασία με διάφορες ασκήσεις και δραστηριότητες οι οποίες βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τις γλωσσικές και λεξιλογικές ιδιοτροπίες του κειμένου. Στο δεύτερο επίπεδο της προετοιμασίας μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ασκήσεις με συνώνυμα, αντώνυμα κ.τ.λ.

Επίσης, μπορεί να γίνει η προετοιμασία μορφολογικού και υφολογικού περιεχομένου που θα περιλαμβάνει ασκήσεις με τους μορφολογικούς και υφολογικούς τύπους που συναντάμε στο κείμενο.

Το τρίτο επίπεδο περιλαμβάνει την παροχή απαραίτητων πληροφοριών για την κατανόηση. Δηλαδή, πριν από τη διδασκαλία του κειμένου μπορούμε να δώσουμε στους μαθητές τις πληροφορίες για τον συγγραφέα ή την κοινωνικοπολιτιστική κατάσταση της εποχής που διαδραματίζεται το συγκεκριμένο έργο. Το τρίτο επίπεδο της διδασκαλίας δεν είναι απαραίτητο για όλες της διδασκαλίες. Το χρησιμοποιούμε όταν βλέπουμε ότι χωρίς τις πληροφορίες αυτές οι μαθητές θα δυσκολευτούν στην κατανόηση του κειμένου.

Το τέταρτο επίπεδο προετοιμασίας στόχο έχει να συμμετέχουν και οι μαθητές στην επιλογή των λογοτεχνικών κειμένων. Έτσι, πριν από τη διδασκαλία μπορούμε να τους μοιράσουμε μερικά κείμενα με το ίδιο θέμα ή μερικά έργα του ίδιου λογοτέχνη και να τους δώσουμε τη δυνατότητα να διαλέξουν ποιο από αυτά τα κείμενα θέλουν να διδαχθούν.

2.2. Φάση ανάγνωσης – κατανόησης

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας οι μαθητές κάνουν την ανάγνωση του κειμένου, εντοπίζουν τις άγνωστες λέξεις και δομές και τις κατανοούν με τη βοήθεια του καθηγητή. μετά την ανάγνωση του κειμένου ακολουθεί η συζήτηση, όπου οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις και τις απορίες τους σχετικά με το κείμενο. Για να επιβεβαιωθούμε ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει τις άγνωστες λέξεις και το νόημα του κειμένου, μπορούμε να τους δώσουμε κάποιες ασκήσεις που περιέχουν μπερδεμένες προτάσεις από το κείμενο και να τους ζητήσουμε να τις βάλουν στη σωστή σειρά. Επίσης μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ασκήσεις με κενά ή τις ασκήσεις που βασίζονται στο συνταγματικό και στο παραδειγματικό άξονα, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τις λέξεις και συντακτικές δομές που συνάντησαν στο κείμενο.

Η δεύτερη φάση είναι η σημαντικότερη για τη διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων καθώς περιλαμβάνει την ανάλυση του κειμένου. θεωρούμε ότι η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων είναι σκόπιμο να βασίζεται στις γλωσσολογικές και υφολογικές αναλύσεις, καθώς με την κατανόηση των συντακτικών δομών, άγνωστων λέξεων και

φράσεων και των υφολογικών ιδιαιτεροτήτων του κειμένου οι μαθητές μπορούν να καταλάβουν καλύτερα το νόημά του.

Οι γλωσσολογικές αναλύσεις και οι γραμματικές ασκήσεις που προσφέρονται στη δεύτερη φάση της διδασκαλίας πρέπει να επιλεγούν προσεκτικά και να είναι περιορισμένες και αυστηρά προκαθορισμένες. Στην αντίθετη περίπτωση (δηλαδή όταν οι γραμματικές και υφολογικές ασκήσεις αποτελούν μεγαλύτερο μέρος της διδασκαλίας) το μάθημα της λογοτεχνίας μπορεί να μετατραπεί σε μάθημα γραμματικής.

Στη διδακτική μας πρόταση δίνουμε μεγάλη έμφαση στο να απολαύσουν οι μαθητές την ανάγνωση και την ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων επειδή θεωρούμε ότι μ' αυτό το τρόπο μπορούμε να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα ως προς την κατανόηση και εκμάθηση των κειμένων.

2.3. Φάση ελεύθερης παραγωγής

Σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας στόχος είναι η εμπέδωση από του μαθητές όλων των στοιχείων που έχουν μάθει από τις προηγούμενες φάσεις της διδασκαλίας, η επεξεργασία τους, έτσι ώστε να αναπτύξουν τη δημιουργική τους ικανότητα.

Για την επίτευξη των στόχων μας μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις εξής ασκήσεις και δραστηριότητες:

- Οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν το συγκεκριμένο κείμενο με τα άλλα κείμενα που έχουν διδαχθεί (θεματικά, υφολογικά, γλωσσολογικά, ιδεολογικά, λεξιλογικά κ.τ.λ.).
- Οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν τα κείμενα με τα έργα της δικής τους λογοτεχνικής παράδοσης ή με κάποια άλλα έργα από την παγκόσμια λογοτεχνία.
- Οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν κάποιο θέμα για τη συζήτηση μέσα στην τάξη.
- Ο καθηγητής μπορεί να επιλέξει κάποιες λέξεις από το κείμενο και να ζητήσει από τους μαθητές να παράγουν δικό τους κείμενο από τις λέξεις αυτές.
- Παραγωγή γραπτού λόγου.
- Ασκήσεις δραματοποίησης.

3. Προτάσεις – προοπτικές

- Η βασική μας πρόταση είναι ότι για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας τα λογοτεχνικά κείμενα πρέπει να ενταχθούν στα γλωσσικά εγχειρίδια της ελληνικής ως ξένης γλώσσας ειδικά στο προχωρημένο επίπεδο της διδασκαλίας της. Είναι φανερό ότι τα λογοτεχνικά κείμενα προσφέρουν πολλά στην κατανόηση και την κατάκτηση των διαφορετικών λειτουργιών της γλώσσας, ειδικά στους μαθητές που δεν μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα στο φυσικό της περιβάλλον.
- Η μέθοδος της διδασκαλίας των λογοτεχνικών κειμένων πρέπει να βασιστεί στις κυριότερες αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης. Εννοούμε ότι ο σκοπός της διδασκαλίας θα είναι η ανάπτυξη των επικοινωνιακών γλωσσικών ικανοτήτων του μαθητή.
- Ο μαθητής δεν πρέπει να έχει έναν παθητικό ρόλο μέσα στην διδασκαλία. Μπορεί να επιλέξει ο ίδιος τα κείμενα και τον συγγραφέα που θέλει να διαβάσει. Επίσης, πρέπει να δοθεί μεγάλη έμφαση στις ανάγκες του μαθητή στη γλώσσα. Το βασικό κριτήριο για την επιλογή του λογοτεχνικού κειμένου πρέπει να είναι οι γνώσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.
- Η σημαντικότερη προσφορά της λογοτεχνίας στη διδασκαλία του λεξιλογίου είναι ότι οι φοιτητές μπορούν να μάθουν τις λέξεις με φυσικό και αβίαστο τρόπο.
- Πρέπει να υπάρχει οργανωμένη και συστηματική έρευνα για τον ρόλο της λογοτεχνίας στην διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Εννοούμε τις έρευνες που θα μελετήσουν τα πρακτικά ζητήματα της διδασκαλίας των λογοτεχνικών κειμένων, οι οποίες θα φανερώσουν την επίδραση που ασκούν τα κείμενα αυτά και στα τέσσερα επίπεδα της γλωσσικής διδασκαλίας (ορθογραφικό, μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό).
- το μάθημα της λογοτεχνίας πρέπει να ενταχθεί στα Αναλυτικά προγράμματα της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας για να υπάρχει συγκεκριμένο πρόγραμμα με τις απαραίτητες ώρες διδασκαλίας, με το κατάλληλο διδακτικό υλικό και με τις διδακτικές οδηγίες για τον καθηγητή.

Βιβλιογραφία

- Boklund-Λαγοπούλου, K. 1982. «Οι σύγχρονες μέθοδοι ανάλυσης λογοτεχνικών κειμένων». *Φιλολόγος* 29, 145–162.
- Boklund-Λαγοπούλου, K. 1986. «Η ανάλυση κειμένων: θεωρία, και εφαρμογή». *ΠΕΦ/Σεμινάριο 5: Γλώσσα και Εκπαίδευση*, 99–116.
- Carter, R. & MacRae, J. 1996. *Language, Literature and the Learner: Creative Classroom Practice*. London: New York: Longman.
- Carter, R. & Brumfit, C. 1986. *Literature and Language Teaching*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Carter, R. ,Walker, R. & Brumfit, C. 1989. *Literature and Learner: Methodological Approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- Carter, R. 1988. *Vocabulary and Language Teaching*. London; New York: Routledge.
- Simpson, P. & Carter, R. 1989. *Language, Discourse and Literature*. London; Boston: Unwin Human.
- Brumfit, C. 1983. *Teaching Literature Overseas: Language-Based Approach*. Oxford; New York: Pergamon Press.
- Hiebet, E. & Kamil, M. 2005. *Teaching and Learning Vocabulary*. Mahwah N. J.: L. Erlbaum association.
- Littlewood, W. 1994. *Communicative Language Teaching: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Widowson, H.C. 1975. *Stylistics and Teaching of Literature*. London: Longman.
- Τζιόβας, Δ. 1987. Από το συγγραφέα στον αναγνώστη: η κρίση του υποκειμένου στη θεωρία της λογοτεχνίας. Στο Δ. Τζιόβας (επιμ), *Μετά την Αισθητική: Θεωρητικές Δοκιμές και Ερμηνευτικές Αναγνώσεις της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (219–221). Αθήνα: Γνώση.